

Vývoj osobnosti v celoživotní perspektivě

- Vývoj temperamentu
- Psychoanalytická teorie psychosexuálního vývoje osobnosti Sigmunda Freuda
- Teorie individuace Carla Gustava Jung
- Teorie psychosociálního vývoje osobnosti Erika Eriksona
- Vývoj sebeuvědomování a sebepojetí Jamese Marcii
- Vývojové formy osobnosti podle Rolla Maye
- Seberealizace podle Abrahama Maslow

• **NASTUDUJTE V THOROVÉ!**

Vývoj temperamentu

- Temperament = vrozené rysy reagování
- Vyvíjí se?
- Je poznat od narození?
- Biologický základ (genetika, nervová soustava)
- Stabilita v čase, ale možnost částečné změny (vliv prostředí)

Psychoanalytická teorie psychosexuálního vývoje osobnosti Sigmunda Freuda

- Osobnost: id – ego – superego
- 5 vývojových stádií:
 - Orální
 - Anální
 - Falické
 - Latence
 - Genitální
- Fixace → vliv na osobnost v dospělosti

Teorie individuace Carla Gustava Jung

- **Vědomí (ego)** – naše aktuální prožívání a uvědomované já.
 - **Osobní nevědomí** – potlačené vzpomínky a zkušenosti.
 - **Kolektivní nevědomí** – vrozená vrstva psychiky sdílená celým lidstvem.
-
- Archetypy (Persona, Stín, Anima/Animus, Self)
 - **Individuace**
 - Celoživotní proces vývoje osobnosti
 - Cíl: psychická celistvost

Teorie psychosociálního vývoje osobnosti Erika Eriksona

- Viz dále

Vývoj sebeuvědomování a sebepojetí Jamese Marcii

- Podrobněji v jiném bloku

Další autoři

- Vývojové formy osobnosti podle Erika Maye
- Seberealizace podle Abrahama Maslow
- Jistě i jiní...

Teorie psychosociálního vývoje osobnosti Erika Eriksona

Eriksonova periodizace 8 věků člověka

Stadia psychosociálního vývoje podle Erika Eriksona

Opoziční póly psychosociální krize	Účinná síla	Stadium životního cyklu	Věk
základní důvěra × nedůvěra	naděje	orálně-smyslové	do 1 roku
autonomie × stud, nejistota	vůle	svalově-anální	1–3 roky
iniciativa × vina	cílevědomost	pohybově-genitální	3–6 let
pracovitost × méněcennost	kompetence	latentní	6–12 let
identita × zmatečnost rolí	věrnost	adolescence	12–19 let
intimita × osamělost	láska	raná dospělost	20–25 let
generativita × stagnace	péče o druhé	střední dospělost	26–50 let
ego integrita × zoufalství	moudrost	pozdni dospělost	50 let +
společenská integrita × odloučenost	oduševnělost, gerotranscendence	stáří	80 let +

I. stádium - základní důvěra X základní nedůvěra
(1. rok)

Mohu důvěřovat světu?

I. stádium - základní důvěra X základní nedůvěra

- Vývojovým úkolem je získání základní důvěry ve svět
- Klíčový je vztah s pečující osobou
- Spolehlivý předvídatelný svět
- Nedůvěra – ustrašenost, nedůvěřivost vůči lidem, neschopnost navázat kvalitní vztah

Specifika I. stádia

- Vytvoření pevného vztahu k pečující osobě – trust/confidence
- Teorie attachmentu
- Důležité je porozumění, co tento proces znamená a v čem je podstatný pro další vývoj
- Důležité úkoly tohoto stádia

I. stádium - shrnutí

- V tomto období je úkolem dítěte získání základní důvěry ke světu
- Děje prostřednictvím vztahu s pečující osobou
- Péče musí být konzistentní, jasná, s porozuměním potřebám dítěte
- <https://www.youtube.com/watch?v=iHbyc12BfLI>

II. stádium : Autonomie X stud a pochyby (1 – 3 roky)

Je v pořádku jaký jsem?

- Náhlé prudké přání mít možnost volby
- Já jako autonomní bytost („já sám“)
- Povzbuzení, aby dítě stálo na vlastních nohou, ALE
- Pevné vedení jako ochrana před „potenciální anarchií“ .
- Potlačení dobře míněné autonomie – pocit ztráty sebekontroly a nadměrné cizí kontroly → trvalý sklon k pochybám a studu
- Vede k pocitu sebekontroly bez ztráty sebeúcty
- Přílišná podpora autonomie (Erikson nezmiňuje)

Projevy testování vlastní autonomie

- Já sám
- Období vzdoru
 - NE
 - Testování hranic, sebeprosazování
 - Záchvaty vzteku
- 1. větší krok k získávání vlastní identity
- Dospívání = období 2. vzdoru – velmi podobné, i když sofistikovanější projevy!!!

Shrnutí II. stádia

- Snaha o získání autonomie
- Nutnost podpořit autonomii (vytváření identity dítěte), ale ne příliš
- Zabránit potlačení autonomie a tím pocitu zahanbení
- Snaha po autonomii se projeví především v období vzdoru
- <https://www.youtube.com/watch?v=CWTsO3O1YFI>

III. Stádium – iniciativa X vina (3-6 let)

Je v pořádku to, co dělám?

- Období, kdy se dítě dychtivě učí, je činorodé, učí se spolupráci, snaží se vyrovnat dospělým
- Aktivita z vlastní iniciativy jako cíl
- Nepodaří-li se mnou zamýšlená iniciativa – mám pocit viny /nezvládl jsem to) → podpora
- Pakliže jsem trestán nebo je moje iniciativa potlačena, trpím pocity viny
- Rozdíl mezi autonomií a iniciativou
 - Autonomie = rozhodují já, dokážu to SÁM, aktivita je prostředkem k uvolňování vazeb
 - Iniciativa = samostatná činnost, aktivita je cílem sama

Co potřebuje dítě v tomto stádiu?

- Volnost k objevování
- Podpora aktivity
- Podpora při nezdaru – zabránění pocitům viny
- X
- Dávání hranic

III. Stádium - shrnutí

- Dítě potřebuje být aktivní, objevovat svět, zkoušet různé věci, manipulace, aktivity
- Při selhání se objevují pocity viny
- Při potlačování se objevují pocity viny
- <https://www.youtube.com/watch?v=va6rFR5AFF0>

IV. Stádium – snaživost X méněcennost – školní věk

Mohu být přínosem pro svět lidí a věcí?

- Období latence – vše je zaměřeno na školní výkon
- Získávání uznání tím, že „vyrábím věci“ (píšu úkoly, kreslím obrázky...)
- Činnost je zaměřena na cíl (X období iniciativy – činnost je cílem sama X období autonomie – činnost k uvolnění vazeb)
- Dovednosti a úkoly přesahující hravý výraz předchozího období
- Snaživost se týká i sociálních vztahů
- Jsem úspěšný nebo ne?
- Podpora snaživosti a zážitek úspěchu – podpora další snahy
- Opakovaný zážitek neúspěchu – potlačení snaživosti a pocit méněcennosti

IV. etapa – shrnutí a kontrolní otázky

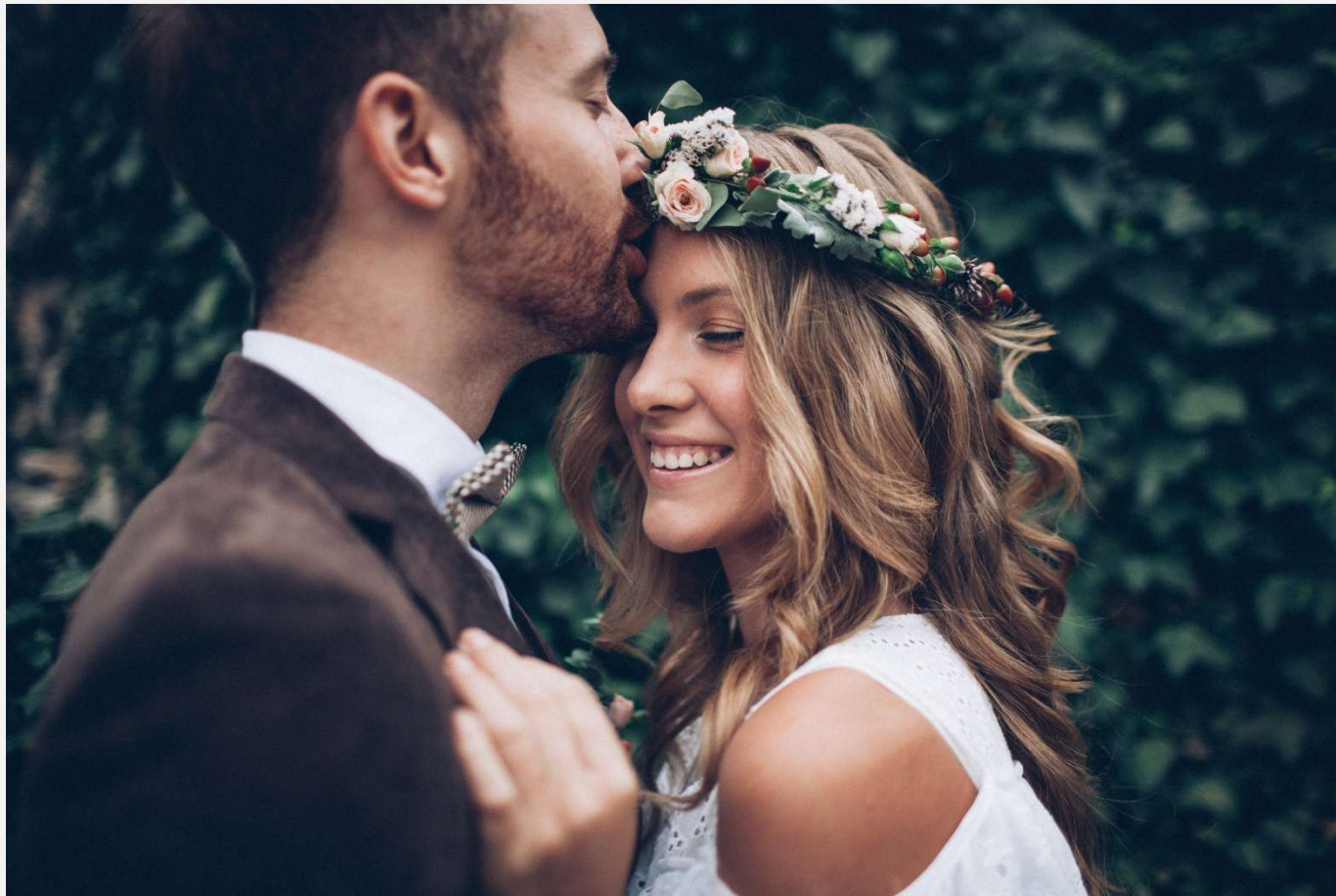
- Konflikt – snaživost – aktivita s cílem – utvrzení budí další snahu, potlačení budí pocit méněcennosti
- Kontrolní otázka: jaké jsou podmínky z předchozích období proto, aby vůbec dítě řešilo tento konflikt a nepřišlo do něj už předem s pocitem méněcennosti?
- Jak se projeví ve škole dítě, které „prohrálo“ v tomto konfliktu?
- Jak se projeví přílišné utvrzování ve snaživosti?
- <https://www.youtube.com/watch?v=AtQxqOObYI0>

V. Stádium – identita X zmatení rolí Kdo jsem?

- Hlavní úkol – utváření osobní identity
- Pevné pojetí vlastního já, místa a smyslu v životě
- Hledání sebe-identity – zkoušení masek
- Úspěšné zakotvení v životě díky jasnému sebepojetí → možnost utvářet smysluplné vztahy (k sobě i druhým)
- Konfrontace mezi tím, jak se vidím sám a jak mě vidí druzí
- Nejednotnost – zmatení rolí, odmítání rolí
- <https://www.youtube.com/watch?v=JQpFYasDB2c>

VI. Stádium – intimita X izolace (osamělost) Mohu milovat?

- Hlavním úkolem tohoto období je splynutí čerstvě utvořené nové identity s identitou ostatních
- Při nedostatečně ukotveném JÁ – strach ze ztráty JÁ v intimním vztahu → izolace jako špatné vyřešení vývojového konfliktu
- <https://www.youtube.com/watch?v=QjVqtZ2K9QU>

VII. GENERATIVITA VS. STAGNACE

Mohu se ohlédnout za životem?

- Střední dospělost, 26-50 let (60)
- Ctnost: péče o druhé
- Člověk jako tvor vyučující, předávající a uvádějící, nejenom učící se
- Produkce a kreativita.
- Plození a produkování (Láska a práce)
- Generativita:
 - Biologická (plození)
 - Rodičovská (péče o děti)
 - Technická (předávání řemesel)
 - Kulturní (předávání významů)
 - <https://youtube.com/shorts/0LFm2aQTcBo?si=ww6hQKvT22ewH3Q->

VIII. Integrita vs. zoufalství

Bylo v pořádku jaký jsem byl?

- Pozdní dospělost, 60 – 80 let
- Bilance dosavadního života
- Smíření se s vlastní životní cestou
- Přijetí vlastní konečnosti a smrtelnosti
- Integrita – výsledek dobrého průběhu předchozích stadií
 - Integrovaná osobnost dosahuje životní moudrosti (ctnost tohoto stadia)
- Zoufalství – urputná snaha ještě změnit chod věcí v čase, který zbývá
 - Souvisí s neutěšenou rekapitulací vlastního života, pocity bezmoci, dezintegrací osobnosti
 - V krajním případě může dojít k sebevraždě

Shrnutí podstaty Eriksonovy periodizace

- Každé období – konflikt a jeho vyřešení
- Krize naplněná tápáním a strachem
- Možnosti růstu X možnost ohrožení
- Zranitelnost EGA v každém stádiu
- Řešení je podmíněno vyřešením předchozího konfliktu a spoluurčuje zvládnutí dalšího